Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/6867

2024 11 28

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

Demografijos poveikis socialinei Europai

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2024/6867)

Pranešėja: **Christa SCHWENG**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2024 1 18
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2024 9 4
Priimta plenarinėje sesijoje	2024 9 18
Plenarinė sesija Nr.	590
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	154 / 2 / 8

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK manymu, demografinės tendencijos Europos visuomenei yra dar vienas transformacinis iššūkis kartu su dvejopa skaitmenine ir žaliąja pertvarka.

1.2. Per pastaruosius dešimtmečius nors ir ne visuose, bet daugelyje regionų Europos Sąjunga pasiekė ilgaamžiškumą, aukštą švietimo ir gerovės lygį ir gerą sveikatos lygį. Tačiau visos valstybės narės susiduria su įvairiais demografiniais iššūkiais, pavyzdžiui, mažėjančiu gyventojų skaičiumi, mažu gimstamumo lygiu ir didėjančiu disbalansu tarp amžiaus grupių ir regionų. Šiuos iššūkius reikia spręsti.

1.3. Demografiniai pokyčiai daro poveikį darbo rinkoms, pensijų ir socialinės apsaugos sistemoms ir Europos padėčiai pasaulyje.

1.4. Senėjančiai visuomenei kylantys iššūkiai skiriasi nuo visuomenės, kurioje gyventojų pasiskirstymas pagal amžių yra labiau subalansuotas, poreikių. Atremiant šiuos iššūkius labai svarbu išsaugoti teisę senti oriai ir laikytis gyvenimo ciklu grindžiamo požiūrio.

1.5. EESRK pasiūlymai pasiekti tvaresnį visuomenės vystymąsi apima: siekį užtikrinti didesnį gimstamumo lygį, išnaudoti visą darbo rinkos potencialą, užtikrinti darbo patrauklumą sukuriant aukštos kokybės, gerai apmokamas ir našias darbo vietas, gerinti darbo sąlygas, reformuoti pensijų ir priežiūros sistemas, kad jos būtų kiekvienam prieinamos, stiprinti teisėtos migracijos būdus siekiant visų pirma pritraukti specialistų iš užsienio ir juos remti ryžtingomis integracijos priemonėmis, stiprinti regioninę ir socialinę sanglaudą ir analizuoti veiksnius, skatinančius žmones išvykti iš ES.

1.6. EESRK rekomenduoja už demografiją atsakingam Europos Komisijos nariui padėti užtikrinant tinkamą Europos Komisijos struktūrą ir įsteigti Europos demografijos agentūrą, kuri būtų atsakinga už šios srities mokslinius tyrimus ir statistiką, kartu užtikrinant bendradarbiavimą su esamomis agentūromis, pavyzdžiui, CEDEFOP ir EUROFOUND, ir teikiant joms pakankamą finansavimą. Tai palengvintų demografinių aspektų integravimą į visas atitinkamas politikos sritis ir poveikio vertinimus.

2. **Bendrosios pastabos**

2.1. Per pastaruosius dešimtmečius ES pasiekė didelį ilgaamžiškumą, aukštą švietimo ir gerovės lygį ir gerą sveikatos lygį, tačiau jos valstybės narės susiduria su įvairiais demografiniais iššūkiais, kuriuos jos turi spręsti, įskaitant gyventojų skaičiaus sąstingį ar net jo mažėjimą, mažą gimstamumo lygį ir didėjantį disbalansą tarp amžiaus grupių ir regionų, kiek tai susiję su tikėtina gyvenimo trukme ir senėjimu išlaikant gerą sveikatą.

2.2. Demografiniai pokyčiai daro didžiulį poveikį darbo rinkai, pensijų ir socialinės apsaugos sistemoms, visuomenei ir Europos įtakai pasaulyje. Dabartinė tendencija kelia didžiulių iššūkių darniam vystymuisi. Tikslas turėtų būti – stabilus, taigi ir darnus, gyventojų ir darbo jėgos vystymasis.

2.3. 27 šalių Europos Sąjungos gyventojų skaičius išaugo nuo 355 mln. 1960 m. iki 447 mln. 2022 m. Nuo 1960 m. pasaulio gyventojų skaičius išaugo beveik tris kartus, o 27 šalių Europos Sąjungos gyventojų dalis palyginus su bendru pasaulio gyventojų skaičiumi sumažėjo nuo 11,7 proc. iki 5,6 proc. ir toliau mažės – iki 2100 m. sumažės iki 4 proc. ([1]). Vertinant absoliučiais skaičiais, nuo 2010 m. ES gyventojų skaičius beveik nepadidėjo ir iki 2050 m. nesikeis, o 2100 m. sumažės iki 419,5 mln. gyventojų ([2]). Devyniose iš 27 valstybių narių iki 2030 m. gyventojų skaičius jau bus sumažėjęs ([3]). Kaimyninės Afrikos gyventojų skaičius, priešingai, iki 2100 m. patrigubės.

2.4. Lemiami demografiniai veiksniai yra gimstamumas ir mirštamumas, imigracija ir emigracija. Stabilus, augimą skatinantis veiksnys yra ilgėjanti tikėtina gyvenimo trukmė. Neatsižvelgiant į trumpas pertraukas (pvz., pandemijos metu), tikėtina gyvenimo trukmė Europoje nuolat ilgėjo nuo 65 metų 1950 m. iki 79 metų 2023 m. ir numatoma, kad iki 2100 m. ji pailgės iki 89 metų.

2.5. Žemas gimstamumo rodiklis, kuris pastaraisiais metais ir toliau mažėjo, daro neigiamą poveikį demografiniams pokyčiams. Nuo 1975 m. jis yra mažesnis už 2,1 kartų kaitą užtikrinančio gimstamumo lygį ir 2022 m. sudarė 1,46 vaiko vienai moteriai, palyginti su 1,57 vaiko 2016 m. Kartu su kai kuriomis Rytų Azijos šalimis, dauguma ES valstybių narių yra tarp tų, kuriose gimstamumo rodikliai yra mažiausi pasaulyje.

2.6. **Migracijos** statistiniai duomenys rodo teigiamą poveikį demografiniams pokyčiams. JT duomenimis, 2021 m. į ES imigravo 2,3 mln. žmonių, 1,1 mln. išvyko iš ES, o 1,4 mln. migravo ES viduje ([4]).

2.7. **Amžiaus grupių pokyčiai**. 27 šalių Europos Sąjungos gyventojų amžiaus struktūra taip pat keičiasi. Nuo 2002 m. iki 2022 m. vyresnių nei 65 m. amžiaus asmenų dalis padidėjo nuo 16 proc. iki 21 proc., o Portugalijoje ir Italijoje – net iki 24 proc. ([5]). Jaunesnių nei 20 m. amžiaus žmonių dalis sumažėjo nuo 23 proc. iki 20 proc. Darbingiausio amžiaus (20–64 m.) žmonių dalis šiek tiek sumažėjo – nuo 61 proc. iki 59 proc. Išlaikomo amžiaus pagyvenusių žmonių koeficientas (65 m. ir vyresnių žmonių skaičius, tenkantis 100 15–64 m. gyventojų) sparčiai kinta: prognozuojama, kad šis koeficientas padidės nuo 33,3:100 2023 m. iki 45,5:100 2040 m. ir iki 59,7:100 2100 m. ([6]), o tai reiškia, kad 59,7 pensininkų priklausys nuo 100 darbingo amžiaus žmonių.

2.8. **Nacionaliniai ir regioniniai skirtumai**. Iki šiol vyresnių nei 65 m. amžiaus asmenų skaičius didėjo daugiausia dėl ilgėjančios tikėtinos gyvenimo trukmės, tačiau šiuo metu ši tendencija spartėja dėl laipsniško kūdikių bumo kartos atstovų kohortos išėjimo į pensiją, o kartu į darbo rinką patenka arba gimsta daug mažesnės kohortos. Kūdikių bumas Vakarų, Vidurio ir Šiaurės Europoje vyko iki XX a. septintojo dešimtmečio pabaigos, Pietų Europoje – iki XX a. aštuntojo dešimtmečio, o Vidurio Rytų Europoje – iki XX a. dešimtojo dešimtmečio pradžios. Todėl Vakarų, Vidurio ir Šiaurės Europos kūdikių bumo kartos atstovai jau išeina į pensiją, o Pietų ir Vidurio Rytų Europoje šis reiškinys dar tik prasideda.

([1]) Afrikos gyventojų dalis pasaulyje padidėjo nuo 9 proc. 1960 m. iki 17 proc., o 2100 m. padidės iki 38 proc. *UN World Population Prospects* (JT pasaulio gyventojų perspektyvos).
([2]) Eurostatas.
([3]) Europos Komisija, „Demografinių pokyčių poveikis kintančios aplinkos sąlygomis“, 2023 m.
([4]) *Migration and asylum in Europe, 2023 edition* (Migracija ir prieglobstis Europoje, 2023 m. leidimas).
([5]) *Demography of Europe, 2023 edition* (Europos demografija, 2023 m. leidimas).
([6]) Numatomas išlaikomo amžiaus pagyvenusių žmonių koeficientas.

2.9. Gyventojų skaičiaus pokyčiuose visoje ES pastebimi dideli nacionaliniai skirtumai: gimstamumas labai skiriasi nuo didžiausio (Prancūzijoje 1,84) ir mažiausio (Maltoje 1,22). Be to, visų pirma Vidurio Rytų Europos valstybėse narėse, grynoji emigracija ženkliai viršija imigraciją, o Vakarų, Vidurio ir Šiaurės Europos valstybėse narėse grynoji imigracija tiek iš ES valstybių narių, tiek iš ES nepriklausančių šalių labai viršija emigraciją. Taip pat vyksta didelė migracija tarp valstybių narių, ypač iš periferinių regionų į centrinius regionus.

3. **Visuomenės senėjimo poveikis**

3.1. Dėl demografinės tendencijos kyla didelių iššūkių ir uždavinių. Tai turi rimtų pasekmių politikai, ekonomikai, visuomenei ir žmonėms.

3.2. Pradedant nuo **pasaulinės politikos**, ES gyventojų dalis pasaulyje sudaro 5,6 proc. ir mažėja kartu su ES, kaip pasaulio politinės ir ekonominės veikėjos, įtaka ([7]).

3.3. **Vidaus politikai** poveikį daro gyventojų ir rinkėjų senėjimas. Tačiau daugumoje politinių partijų manifestų ir dabartinėje politikoje daug dėmesio skiriama visoms amžiaus grupėms. Dar neaišku, ar ši tendencija tęsis, ar ateityje bus pereita prie politikos, labiau orientuotos į vyresnio amžiaus žmones. EESRK yra įsitikinęs, kad ilgalaikėje perspektyvoje bus sėkmingos tik tos politinių partijų programos, kuriose atsižvelgiama į kartų solidarumą ([8]), taigi ir tvarią gyventojų raidą.

3.4. **Ekonomika ir darbo rinka.** Ekonomikos potencialas ir jos augimas priklauso nuo daugelio svarbių veiksnių, pavyzdžiui, investicijų, inovacijų, technologinės pažangos, kvalifikuotos, ekonomiškai aktyvios ir našios darbo jėgos ir dirbamų valandų skaičiaus. Potenciali darbo jėga ES jau mažėja. Įmonių teigimu, net ir dabar vienas didžiausių ekonomikos augimą stabdančių veiksnių yra darbo jėgos trūkumas ([9]). Skaitmenizacija ir DI naudojimas gali padidinti našumą, tačiau, pasak EBPO, našumo augimo tempai per pastaruosius du dešimtmečius mažėjo ([10]). Todėl darbo laikas yra vienas iš aspektų, į kuruos reikėtų atsižvelgti. Tai daro poveikį BVP, kuris gali augti lėčiau nei anksčiau. Demografiniai pokyčiai taip pat daro poveikį nacionaliniams biudžetams, nes valstybės skolą turės padengti (ir grąžinti) mažiau žmonių; be kitų priemonių, reikės rasti pusiausvyrą tarp fiskalinio stabilumo ir pakankamos erdvės investicijoms, kuriomis remiamas tvarus augimas.

3.5. **Visuomenė ir kultūra**. Siekiant sumažinti įgūdžių trūkumą, reikia imtis veiksmų įvairiais lygmenimis, įskaitant darbuotojų pritraukimą iš ES nepriklausančių šalių. Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas socialinei sanglaudai, reikėtų sukurti geras paslaugas, pavyzdžiui, teikti tinkamą kalbinę, kultūrinę ir bendruomenės paramą, taip pat imtis veiksmų vienodam darbo užmokesčiui ir darbo sąlygoms užtikrinti, kad būtų sudarytos vienodos galimybės. Integracija yra dvikryptė ir jai reikalingos priimančiosios visuomenės ir pačių migrantų pastangos. Įvairovė yra galimybė visuomenei, nors šiuo metu nevienalytiškumas taip pat yra iššūkis socialinei sanglaudai. Kyla klausimų dėl ES principo „vienybė įvairovėje“.

3.6. **Piliečiai**. Senėjanti visuomenė turi specifinių poreikių, kurie skiriasi nuo jaunos ar vidutinio amžiaus visuomenės poreikių. Dėl ilgalaikio mažo gimstamumo daugeliui žmonių, ypač vyresnio amžiaus, trūksta šeimos tinklo arba bent jau geografiškai artimo tinklo, todėl jie ieško naujų būdų, kaip suburti bendruomenes, kad jaustųsi palaikomi ir sumažėtų vienišumo rizika. Atremiant šiuos iššūkius labai svarbu laikytis požiūrio, kad būtina gerbti ir propaguoti teisę senti oriai, taip pat ir gyvenimo ciklu grindžiamo požiūrio.

([7]) https://www.politico.eu/article/europe-on-the-wane-global-economics-demographics-gdp/ https://www.researchgate.net/figure/Share-of-European-Union-in-world-GDP-1980-2019-in_fig1_282001367.

([8]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė – Europos kartų solidarumo skatinimas. Horizontalaus ES požiūrio rengimas (OL C, C/2024/6869, 2024 11 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6869/oj).

([9]) 2023 m. Europos augimo tyrimas; *Skill gap key investment bottleneck* (Pagrindinė kliūtis investicijoms yra įgūdžių trūkumas).

([10]) EBPO 2019 ir 2024 m. *Compendium of Productivity Indicators* (Produktyvumo rodiklių kompendiumas).

3.7. **Socialinės paramos sistemas** (įskaitant pensijų, priežiūros ir sveikatos priežiūros) daugiausia finansuoja darbuotojai (įmokomis) ar – priklausomai nuo nacionalinės praktikos – bendrai finansuojamos mokesčiais (taikomais darbo jėgai ir, mažesniu mastu, kitiems apmokestinamiems veiksniams, pavyzdžiui, turtui). Todėl jos yra priklausomos nuo aukšto ir stabilaus užimtumo lygio (kurį palaiko tinkamai veikianti valstybinė užimtumo tarnyba) ir didelio našumo. Jos susiduria su dvejopu iššūkiu: viena vertus, dėl demografijos silpnėja bazė, kita vertus, didėja šiai bazei tenkanti našta, t. y. pensijų ir žmonių, kuriems reikalinga priežiūra, skaičius. Be to, tiek sveikatos priežiūros, tiek priežiūros sistemose labai trūksta darbo jėgos.

4. **Siūlomos priemonės**

4.1. Savo veiksmų rinkinyje Europos Komisija jau atkreipė dėmesį į daugybę Europos ir nacionalinių priemonių, kuriomis siekiama valdyti demografinius pokyčius. EESRK palankiai vertina veiksmų rinkinio tikslus, kaip ir Regionų komitetas savo nuomonėje „Demografiniai pokyčiai Europoje. Veiksmų rinkinys“ ([11]).

4.2. **Gimstamumo skatinimas teikiant paramą tėvams**. Žemas ir vis dar mažėjantis gimstamumas yra demografinio iššūkio priežastis. Sprendimai dėl šeimos sukūrimo ir dėl to, kiek vaikų turėti, yra individualūs, asmeniniai, tačiau jie daro didelį poveikį darbo rinkos, ekonomikos, visuomenės ir socialinių sistemų vystymuisi. Siekiant tvarumo, visų pirma politika ir šeimos politika turėtų padėti žmonėms įgyvendinti tikslus kurti šeimą. Tai pasakytina apie tinkamai veikiančią darbo rinką, kuriai būdingas stabilus užimtumas ir deramas darbo užmokestis, finansinė parama ir visų pirma įperkamos ir prieinamos vaikų priežiūros įstaigų paslaugos. Tėvystė ir ypač motinystė neturi asocijuotis su nesklandumais profesiniame gyvenime. Teisė gauti vietą vaikų darželyje nuo pirmojo vaiko gimtadienio Vokietijoje ir veiksminga šeimos politika Prancūzijoje yra puikūs pavyzdžiai, kaip spręsti šią problemą.

4.3. **Vidutinis faktinis darbo laikas** palaipsniui trumpėja daugelyje valstybių narių, tačiau tarp šalių esama didelių skirtumų ([12]). Darbo ne visą darbo laiką savo noru pasitaiko vis dažniau, o darbo ne visą darbo laiką ne savo pasirinkimu mažėja, tačiau jo lygis vis dar aukštas kelete valstybių narių ([13]). Politikos priemonės ir įmonės turėtų skatinti ir remti visų pirma moteris, kad jos ilgintų savo darbo laiką. Tačiau ne visą darbo laiką dirbantiems darbuotojams dėl prarandamų išmokų ir didesnių mokesčių dažnai trūksta paskatų ilgiau dirbti. Nors darbo laiko ilginimas gali būti naudingas, jis turėtų būti savanoriškas.

4.4. **Darbo rinkos potencialo išnaudojimas**. Europos Komisijos veiksmų plane **išdėstytos** ES ir valstybių narių lygmeniu kartu su socialiniais partneriais įgyvendintinos priemonės. Įtraukioje darbo rinkoje maksimaliai išnaudojamas visuomenės potencialas aktyviai įtraukiant pilietinės visuomenės organizacijas ir tikslingai remiant pažeidžiamas grupes, pavyzdžiui, prižiūrinčiuosius asmenis, neįgaliuosius, ilgalaikius bedarbius, vyresnio amžiaus bedarbius, į darbą grįžtančias moteris, nesimokantį, nedirbantį ir mokymuose nedalyvaujantį jaunimą ir kt. Pavyzdžiui, Austrija sėkmingai integravo ilgalaikius ir vyresnio amžiaus bedarbius į darbo rinką mokėdama laikinas subsidijas įmonėms. Tačiau kitose šalyse subsidijos įmonėms paskatino tik laikiną ilgalaikių bedarbių įdarbinimą subsidijos teikimo laikotarpiu ir nesukūrė stabilaus užimtumo. Todėl subsidijos turėtų būti susietos su konkrečiomis sąlygomis.

4.5. **Darbo finansinio patrauklumo užtikrinimas sukuriant aukštos kokybės, gerai apmokamas ir našias darbo vietas**. Dirbti turėtų būti finansiškai patraukliau nei likti už darbo rinkos ribų. Tai reiškia deramą darbo užmokestį kokybiškoms darbo vietoms su reguliariai mokamomis socialinio draudimo įmokomis ir didelį atotrūkį tarp grynojo darbo užmokesčio ([14]) ir bedarbio pašalpų bei minimaliųjų pajamų. Mokesčių pleištas, susijęs su darbo pajamomis, turėtų būti analizuojamas atsižvelgiant į nacionalinę padėtį, kartu užtikrinant deramą visų dirbančių asmenų gyvenimo lygį. Siekiant išvengti skurdo spąstų, su darbo užmokesčiu susijęs apmokestinimas turėtų būti teisingas ir mažesnis, visų pirma, ypatingą dėmesį reikia skirti mažesnes pajamas gaunančių darbuotojų padėčiai, nes jų darbo užmokestis dažnai „konkuruoja“ su

([11]) https://cor.europa.eu/lt/our-work/opinions/cdr-1173-2024.

([12]) ***Eurostato duomenimis, 2011 m. toks darbas truko 36,2 valandos per savaitę, o 2023 m. – 35,1 valandos. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ewhan2/default/table?lang=en***.

([13]) Eurostato darbo jėgos tyrimas ir CEDEFOP įgūdžių informacija, „Darbas ne visą darbo laiką ne savo pasirinkimu“ remiantis Eurostato darbo jėgos tyrimu.

([14]) Direktyvos 2022/2041 dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio įgyvendinimas.

socialinėmis išmokomis. Mokestinės priemonės taip pat turėtų užtikrinti, darbas ne visą darbo dieną būtų pasirinkimo klausimas, siekiant išvengti, kad žmonės, o dažniausiai moterys, užstrigtų „darbo ne visą darbo dieną spąstuose“. Norint užtikrinti tinkamas socialinės paramos sistemas, leidžiančias žmonėms gyventi oriai, bet kokia vykdoma reforma taip pat turi užtikrinti stabilų socialinės apsaugos sistemų finansavimo pagrindą. Į pensiją išėję darbuotojai, toliau dirbantys visą ar ne visą darbo laiką, turėtų būti finansiškai skatinami tai daryti suteikiant galimybę derinti dalinės pensijos išmokas su darbu arba nuolat kaupti naujas teises į pensiją.

4.6. **Darbo sąlygų** gerinimas padeda išlaikyti konkrečiame sektoriuje dirbančius žmones arba pritraukti darbuotojus į tą sektorių. Tačiau tai darys tik ribotą poveikį bendrai darbo jėgos pasiūlai, nes toks pagerėjimas reiškia tik tiek, kad žmonės keičia sektorių ar darbą, bet nebūtinai pritraukiami nauji darbuotojai. Vis dėlto, gerinant darbuotojų sveikatą ir saugą ir skatinant keisti darbą, kad būtų išsaugota darbuotojų sveikata, darbas galėtų tapti saugesnis ir tvaresnis visą darbuotojų gyvenimą ir sumažinti ankstyvo pasitraukimo iš darbo rinkos rodiklį bei išlaikyti darbuotojus ilgiau. EESRK pabrėžia, kad svarbu tinkamai įgyvendinti Europos socialinės srities *acquis* ir užtikrinti jo vykdymą. Socialiniams partneriams tenka labai svarbus vaidmuo, o Europos socialinių partnerių pagrindų susitarimu dėl vyresnių žmonių aktyvumo, taip pat kartų solidarumu grindžiamu požiūriu suteikiamas geras pagrindas pritaikyti darbo vietas, kad būtų galima pagerinti visų amžiaus grupių darbuotojų gebėjimą likti darbo rinkoje.

4.7. **Pensijos**. Atsižvelgiant į visuomenės senėjimą ir mažėjantį gyventojų skaičių, esama įvairių valstybinių pensijų sistemų finansavimo galimybių, pavyzdžiui, įmokų didinimas ([15]), išmokų mažinimas ir aktyvaus profesinio gyvenimo ilginimas. Pirmoji galimybė nėra tvari, o antroji – nepageidautina. Teigiamai vertintina tai, kad nors ir ne visuose, bet daugelyje regionų ilgėja ne tik tikėtina gyvenimo trukmė, bet ir sveiko gyvenimo trukmė. Siekiant sudaryti sąlygas daugiau sveikų metų praleisti dirbant, reikėtų darbo aplinką pritaikyti vyresnio amžiaus darbuotojų poreikiams, o sveikatos bei saugos srityje taikyti gyvenimo ciklu grindžiamą požiūrį. Kadangi, pagal ES sutartis, valstybės narės išlaiko savo kompetenciją nustatyti ir kurti pensijų sistemas, ES esama skirtingų krypčių. Kai kurios valstybės narės teisės aktais nustatytą pensinį amžių sieja su tikėtinos gyvenimo trukmės pokyčiais. Kitos imasi priemonių, kad faktinis vidutinis pensinis amžius priartėtų prie teisės aktais nustatyto pensinio amžiaus arba maksimaliai išnaudoja neišnaudotą darbo rinkos potencialą (pvz., NEET jaunimas, ilgalaikiai bedarbiai) pensijų sistemų tvarumui skatinti. Tačiau iki šiol pensijų reformas įgyvendino tik devynios valstybės narės, o iki 2050 m. tai padarys dar šešios.

4.8. Atsižvelgiant į konkrečias nacionalines aplinkybes, pensinio amžiaus susiejimas su tikėtinos gyvenimo trukmės pokyčiais galėtų paskatinti ilgesnį ir našesnį užimtumą, kartu padėtų stabilizuoti pensijų sistemas ir taip prisidėtų prie kartų teisingumo. Tačiau bet koks pensinio amžiaus padidinimas turi būti įvedamas laikantis ilgalaikės perspektyvos, palaipsniui, nepakenkiant pasitikėjimui socialinės apsaugos sistemomis, ir nebūtų įmanomas tokiose darbo vietose, kuriose sunku dirbti fiziškai ir psichologiškai. Būtinos sąlygos bet kokiai strategijai, skirtai prailginti aktyvų profesinį gyvenimą – daugiau sveiko gyvenimo metų, o tam reikalinga prevencija, įskaitant darbinės veiklos organizavimą, pritaikytą prie senėjančios darbo jėgos poreikių, sveikatingumo skatinimą darbo vietoje ir tinkamą asmens gyvenimo būdą, grindžiamą gerai veikiančia sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos sistema. Tačiau kartu su ja turi būti taikomos priemonės, kuriomis būtų remiami vyresnio amžiaus žmonės, kad jie galėtų toliau dirbti: jų įgūdžiai turėtų būti nuolat atnaujinami, o darbo vietoje neturėtų būti diskriminuojama dėl amžiaus.

4.9. Už įstatyme numatytą pensinį amžių ilgesnis profesinis gyvenimas gali suteikti šių pranašumų: žmonės gauna didesnes pajamas ir pensijas, įmonės išlaiko patyrusius darbuotojus ir nebedaromas spaudimas pensijų sistemoms. Prie kartų solidarumo būtų galima prisidėti politikos priemonėmis, skatinančiomis priimti sprendimą dirbti ilgiau, kartu užtikrinant veiksmingą aktyvią darbo rinkos politiką didinant jaunimo užimtumą.

([15]) Siekiant išlaikyti aukštą socialinės apsaugos, ypač pensijų lygį, remiantis ataskaita dėl senėjimo, individualios įmokos turėtų gerokai padidėti: 2024 m. ataskaita dėl senėjimo.

4.10. **Priežiūra** ([16]). Dėl ilgesnės tikėtinos gyvenimo trukmės didėja žmonių, kuriems reikia priežiūros, skaičius. Todėl priežiūra turi būti gerinama plėtojant formaliosios priežiūros paslaugas, remiant asmenų, kuriems reikalinga priežiūra, savarankiškumą. Visiems asmenims, kuriems reikia priežiūros, turi būti padedama, kad jie išliktų nepriklausomi ir būtų įtraukti į pačių pasirinktą bendruomenę. Būtina remti šeimos narius prižiūrinčius asmenis, ypač jei jie vis dar dirba. Kadangi dauguma priežiūros pareigų vis dar tenka moterims, būtina remti vienodesnį priežiūros užduočių paskirstymą tarp vyrų ir moterų ir teikti pakankamai vaikų priežiūros paslaugų. Peržiūrėti Barselonos tikslai turėtų būti reguliariai stebimi per Europos semestrą. Priklausomų asmenų priežiūros įstaigų klausimas aptartas Europos priežiūros strategijoje ir rekomendacijoje dėl galimybės naudotis kokybiškomis ilgalaikės priežiūros paslaugomis. Vis dėlto norint pasiekti jų tikslus, būtinos pakankamos viešosios investicijos į priežiūrą (infrastruktūrą, darbo jėgą ir kt.). EESRK ragino pradėti taikyti Europos priežiūros garantiją, kad visiems ES gyventojams būtų užtikrinta galimybė visą gyvenimą naudotis įperkamomis ir kokybiškomis sveikatos priežiūros ir slaugos paslaugomis. (SOC/741).

4.11. **Migracija ir integracija**. Kvalifikuotų trečiųjų šalių piliečių imigracija yra viena iš priemonių, kuria siekiama sumažinti įgūdžių trūkumą ir kuri gali būti naudinga tiek siunčiančiosioms, tiek priimančiosioms šalims, jei bus sudarytos tinkamos sąlygos. ES mėlynosios kortelės direktyva yra svarbus žingsnis siekiant pritraukti užsienio specialistų. Tačiau Europa turi dėti daugiau pastangų vykstančioje pasaulinėje kovoje dėl specialistų. Reikia palengvinti kvalifikuotų darbuotojų imigraciją ir darbo pasiūlymų derinimą pagal darbuotojus. ES specialistų rezervas ([17]) šioje srityje atliks reikšmingą vaidmenį.

4.12. Integracijos priemonės turėtų sudaryti patrauklias sąlygas užsienio specialistams pasilikti. Be to, reikia išnagrinėti ir šalinti emigracijos **iš** ES, ypač į JAV, priežastis.

4.13. Pabėgėliai ir kiti perkeltieji asmenys susiduria su daugybe integracijos ir patekimo į darbo rinką kliūčių. Taip gali būti dėl šių priežasčių: pagrindinės kvalifikacijos ir kalbinių įgūdžių trūkumo, sunkumų siekiant kvalifikacijų pripažinimo, neaiškaus teisinio ir (arba) laikino imigracijos statuso, diskriminacijos siekiant patekti į darbo rinką ir naudotis paslaugomis, pavyzdžiui, apgyvendinimo, nepakankamų kai kurių migrantų pastangų integruotis. Visi šie veiksniai gali prisidėti prie nepakankamos socialinės integracijos.

4.14. **Laisvas darbuotojų judėjimas** gali padėti darbuotojams rasti laisvas darbo vietas visoje ES ir taip mažinti nedarbą. Tačiau tai gali daryti neigiamą poveikį nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis, pavyzdžiui, sukelti protų nutekėjimą, ypač iš Rytų Europos ir periferinių regionų, įskaitant salas. Šioms sritims reikia skirti ypatingą dėmesį ir investuoti iš **struktūrinių ir investicijų fondų, kad būtų remiamos esamos įmonės ir skatinamas naujų įmonių steigimas, kuriamos kokybiškos darbo vietos ir teikiamos paslaugos,** kad darbo jėga liktų regione. Galimybė dirbti namuose stiprina periferinių ir struktūriškai silpnų regionų, kaip vietų gyventi ir dirbti, patrauklumą. Siekiant išvengti protų nutekėjimo ES viduje, svarbi aukštynkryptė ekonominė ir socialinė konvergencija.

([16]) EESRK nuomonė dėl priežiūros.
EESRK nuomonė Prižiūrintieji asmenys (Oficialiajame leidinyje dar nepaskelbta).
Europos priežiūros strategija (OL C 140, 2023 4 21, p. 39).
Šeimos narių, prižiūrinčių neįgaliuosius ir pagyvenusius žmones, vaidmuo (OL C 75, 2023 2 28, p. 75).
Rytojaus Europos sveikatos priežiūros darbuotojų ir priežiūros strategija (OL C 486, 2022 12 21, p. 37).

([17]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl įgūdžių ir specialistų judumo (COM(2023) 715 final). Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamas ES specialistų rezervas (COM(2023) 716 final - 2023/0404 (COD)). Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos Europa kelyje – mobilumo mokymosi tikslais galimybės visiems“ (COM(2023) 719 final). Komisijos rekomendacija dėl trečiųjų šalių piliečių kvalifikacijų pripažinimo (C(2023) 7700 final) (OL C, C/2024/4067, 2024 7 12, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4067/oj).

4.15. Atsižvelgiant į tai, **demografijos klausimas turėtų būti integruotas** į visus atitinkamus politikos pasiūlymus ir poveikio vertinimus. Šiuo tikslu reikia daugiau mokslinių tyrimų ir statistinių duomenų ir turėtų būti skleidžiamos žinios apie demografiją ES lygmeniu. Šiam tikslui pasiekti EESRK siūlo įsteigti **Europos demografijos agentūrą** siekiant užtikrinti išsamius mokslinius tyrimus ir statistiką šioje srityje, taip pat bendradarbiavimą su esamomis agentūromis, pavyzdžiui CEDEFOP ir EUROFOUND ir pakankamą jų finansavimą. EESRK taip pat rekomenduoja, kad už demografiją atsakingam Europos Komisijos nariui padėtų tinkama Europos Komisijos struktūra.

Briuselis, 2024 m. rugsėjo 18 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE